

AMAÇ YAPI VE SÜREÇ BOYUTLARI AÇISINDAN KÜBA EĞİTİM SİSTEMİ

Arş. Gör. Hasan Hüseyin AKSOY

GİRİŞ

Bu çalışmada Küba eğitim sisteminin amaç, yapı ve süreç boyutlarıyla betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu boyutlar eğitim örgütlerinin temel boyutları arasında ele alınmaktadır (Bursalıoğlu 1987, s. 30-39). Öncelikle Küba hakkında genel bilgiler verilmiş ardından, belirtilen boyutlar üzerinde durulmuştur.

Genel Bilgiler

Resmi adı Küba Cumhuriyeti (İspanyolca, Republica de Cuba) olan Küba, Atlas Okyanusunda, Yenidünya kara kütlelerinin orta bölümünde bir ada ülkesidir. Küba adını taşıyan asıl büyük adadan ve 3 bin 715 ten fazla ada ve adacıktan oluşan bir ülkedir. Toplam kara yüzölçümü 110 bin 861 km²'dir. Antil Denizini çevreleyen Antiller ada zincirinin önemli bir bölümünü oluşturur. Kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda yaklaşık 1250 km boyunca uzanan Küba adasından sonra ikinci büyük ada, Juventud Adasıdır. Küba Adası kıyıları açıklarında sıralanan başlıca ada toplulukları arasında Colorados (kuzeybatıda), Sabana-Camagüey (ortakuzeyde), Jardines dela Reine (güneydoğuda) ve Canarreos (güneybatıda) sayılmaktadır. Coğrafi konumu ve zengin doğal kaynakları nedeniyle uzun yıllar yabancı güçlerin çekişmesine sahne olduktan sonra, 20. yüzyıl başında bağımsızlığına kavuşan Küba, Batı Yarıküresi'nde sosyalizme geçen ilk ülke olmuştur. Başkenti Havana olan Küba'nın 1987 tahmini nüfusu 10 milyon 290 bin'dir. (Ana Britannica Cilt 14, s. 154).

Küba, coğrafi koşulları açısından zengin bir yapıya sahiptir. Ülke topraklarının yaklaşık dörtte birini kaplayan dağlık alanları, geniş ova ve havzaları, oldukça girintili çıkıntılı olan ve uzunluğu 5 bin 746 km'yi bulan kıyı şeridi, çok, sayıda koy, kumsal, yıl boyunca ekim yapıl-

masına olanak veren verimli topraklar ve küçük göller, Küba'nın doğal zenginlikleri arasındadır. (Ana Britannica c. 14, s. 154-156)

Küba, Kuzey Atlantik yüksek basınç kuşağının güneybatı ucunda yer aldığından, kışın kuzeydoğu alice rüzgarlarının yazın da doğu ve kuzeydoğudan esen rüzgarların etkisinde kalmaktadır. İklim, kasım-nisan kurak ve mayıs-ekim yağışlı olacak şekilde iki mevsimle belirlenen yarı tropik bir yapı göstermektedir. Büyük bölümü tropik fırtınalar sırasında düşen yıllık yağış miktarı ülke genelinde ortalama 1.380 mm'dir. Yıllık ortalama sıcaklık 25-26 santigrat derece düzeyindedir. Küba, bitki örtüsü açısından da zengin bir varlığa sahiptir. Zengin tropik bitki örtüsü, şeker kamışı, kahve ve prinç plantasyonlarının açılmasıyla daralma göstermiştir (Ana Britannica c. 14, s. 156).

Küba'da daha çok doğal yapıya ve geçim kaynaklarına dayalı bir bölgesel farklılaşma görülür. En geniş alanı kaplayan Batı bölgesi, ülke nüfusunun yarıya yakınına barındıran zengin bir tarım bölgesidir. Yer yer ovalar ve bataklıklarla kesintiye uğrayan yükseltilerin egemen olduğu orta bölge tütün üretimi, madencilik ve sanayide önemli bir gelişme sağlamıştır. Camagüey-Maniabön bölgesinde hayvancılık ön plana çıkmıştır. Sarp yüzey şekilleri ve öteki bölgelerden kopukluğuyla ayırt edilen Doğu bölgesi ormanları, su kaynakları ve maden yatakları açısından önem taşımaktadır. Doğal güzellikleriyle tanınan ve son yıllarda turunçgil üretimine koşut olarak hızla yerleşime açılan Juventud Adası da Pinera olarak bilinen başlı başına bir bölge oluşturmaktadır. (Ana Britannica c. 14, s. 156).

Geçmiş yüzyıllarda adaya yerleşen etnik toplulukların bir ürünü olarak Küba'nın nüfus yapısı oldukça karmaşık bir yapı gösterir. İspanyol istilasından sonra yerliler diğer topluluklara karışarak erimiştir. Şeker plantasyonlarında çalıştırılmak üzere Afrika'dan getirilen kölelerin sonundan gelen siyahlar toplam nüfusun yüzde 12'sini oluşturur. Büyük çoğunluğu İspanyol kökenli olan Avrupalı göçmenlerin 19. yüzyıl başlarındaki büyük akını, beyazları adanın en kalabalık topluluğu durumuna getirmiştir. Beyazların ve Avrupalılarla Afrikalıların karışmasıyla ortaya çıkan Mulattoların ekonomi, siyaset ve kültür alanında uzun yıllar süren üstünlüğüne karşın son yıllarda karşılıklı evliliklerin artmasıyla etnik kaynaşma da artmıştır. (Ana Britannica c. 14, s. 156).

Küba'nın bütününde resmi dil olan İspanyolca konuşulmaktadır. Küba İspanyolcasında etnik çeşitlilikten kaynaklanan ağız farklılığı ve A.B.D. etkisinin sonucu olarak pek çok İngilizce kelime vardır. (Meydanlarousse c. 7, s. 704; Ana Britannica c. 14, s. 156).

Resmi dini bulunmayan Küba'da din konusundaki durum şu şekilde belirtilmiştir (Ana Britannica c. 14, s. 156).

Geçmişte Küba toplumunda büyük ağırlığı olan Katoliklik, sosyalist yönetimden sonra etkisini yitirmiş olmakla birlikte yüzde 40'a varan bir oranla en yaygın din olma özelliğini korumaktadır. 1960'ların başında kilise ile devlet arasında çıkan çatışma nedeniyle birçok din adamının ülkeden ayrılmasından ya da sınır dışı edilmesinden sonra, ilişkilerde belirli bir düzelme sağlanmıştır. Katolik azizlerle özdeşleştirilmiş belirli Afrika tanrılarına tapınmaya dayanan Santeria dinine bağlı olanlar ve Protestanlar başlıca dinsel azınlıkları oluşturur.

1987 yılında yapılan tahminlere göre Küba'da nüfus yoğunluğu kilometre başına 93 kişidir. Kentlerde oturanların toplam nüfus içindeki oranı 1980 yılında yüzde 71'e yakındır. (Ana Britannica c. 14, s. 156).

Küba'da doğal nüfus artış hızı 1962 yılında binde 36,9 iken 1986 yılına kadar büyük bir hızla düşüş göstermiş ve bu yılda binde 16,3 olmuştur. Diğer yandan ölüm oranı da düzelen sağlık koşullarına bağlı olarak binde 6,1 düzeyine inmiştir. Bu oran düşük bir düzey olarak görülmektedir. Toplam nüfus içinde 15 yaşın altındaki grubun oranı 1986 yılı verilerine göre yüzde 26'ya yaklaşmaktadır. Altmış yaş üzeri grubun oranı ise yüzde 11,3'tür. (Ana Britannica c. 14, s. 156).

Ekonomi. Küba'da ekonomi merkezi planlamaya göre yönlendirilmektedir. Mevcut sosyalist yönetim, kurulduğunda geri ve dışa bağımlı bir ekonomi devralmış, ancak SSCB'den alınan geniş çaplı yardımlar ve kapsamlı bir kalkınma programı ile tarımda önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bununla birlikte, sanayide yapısal değişimi gerçekleştirmede istenen düzeyde başarılı olunamamıştır. (Ana Britannica c. 14, s. 156).

Küba'nın gayri safi milli hasılası (GSMH) 1984 yılı verilerine göre 26,9 milyar ABD doları, kişi başına düşen milli gelir ise 2.690 ABD dolarıdır.

Toplam işgücünün yaklaşık beşte biri tarım sektöründe çalışmakta, tarım sektörünün ekonomiye katkısı onda bir düzeyinde olmaktadır. 1959 ve 1963 yılında yapılan (devrim sonrası) iki toprak reformuyla kamulaştırılan büyük çiftliklerde makineleşme, sulama ve üretimi modernleştirme yoluyla verimlilik düzeyi önemli ölçüde artırılmıştır.

Küba'nın en önemli ticari ürünü, daha çok devlet çiftliklerinde üretilen şeker kamışıdır. İhracat gelirleri içinde şeker kamışının payı dörtte

üçte yaklaşıp. İkinci önemli ürün olan tütünün büyük bölümü ihracata dönük puro üretiminde kullanılır. Turunçgil, kahve, muz, ananas ve kakao Küba'nın diğer tarım ürünleri arasında yer alır. (Ana Britannica c. 14, s. 157).

Küba ekonomisinde hayvancılık da önemli yer tutar. Ülkenin orta ve batı kesimlerinde yaygın hayvancılık yapılmaktadır. Sığır, domuz ve at yetiştiriciliği, balıkçılık geliştirilmiştir. Kereste üretiminin ekonomide önemli bir yeri olmasına karşın ormanlar ülke topraklarının yalnızca altıda birini kaplamaktadır. Maden kaynakları bakımından orta düzeyde zenginlik gösteren Küba'da nikel, demir cevheri, kobalt, kromit, manganez ve bakır ile az miktarda kurşun, çinko, altın ve tungsten çıkarılmaktadır. Petrol yatakları sınırlı düzeyde olan Küba'nın petrol gereksiniminin büyük bölümü dışardan sağlanmaktadır. Son yıllarda SSCB'den alınan yardımla nükleer enerji santrallerinin yapımına başlandığı belirtilmektedir. (Ana Britannica c. 14, s. 157).

Ekonomiye yön veren en önemli organ hükümete bağlı Merkezi Planlama Örgütüdür. Bu örgütte, ekonomi ile ilgili bakanların ve genel müdürlerin yanı sıra iktisadi devlet kuruluşlarının yöneticileri ve yerel işletme temsilcileri yer alır. Fiyat ve ücret denetimiyle kota sistemi sıkı bir biçimde uygulanmaktadır. Bütün işyerlerinde üretimle ilgili yönetim kurulları, parti hücreleri ve sendika şubeleri kolektif bir örgütlenme içinde çalışır. Ülkenin tek sendikal kuruluşu olan Küba İşçi Konfederasyonu (CTC) partinin denetimindedir. Nitelikli işçi açığı da Küba için önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Para birimi 100 centova'ya bölünen Peso'dur. Bir Peso, 1 Ekim 1986 tarihinde 1,25 ABD dolarına karşılık gelmektedir.

Yönetim Yapısı. Küba'da tek parti egemenliğine dayalı, sosyalist bir devlet yapısı vardır. Küba Komünist Partisi'nin (PCC) devlet yönetimindeki ağırlığı 1976 Anayasasında belirlenmiştir. Demokratik merkeziyetçiliğe dayalı bir örgütlenme yapısı olan Partinin 16 üyeli Politbüro'su yönetimle ilgili karar ve politikaları saptayan en üst organdır. Politbüro, bütün resmi kurum ve kuruluşları denetlemektedir. Partinin, toplumun değişik kesimleriyle ilişkilerini sağlayan kitle örgütleri vardır. Bunlar, Küba İşçi Konfederasyonu, Devrim Savunma Komiteleri (CDR), Küba Kadın Federasyonu (FMC), Küçük Çiftçiler Ulusal Birliği (ANAP) ve Genç Komünistler Örgütü gibi örgütlerdir.

Yasama yetkisini yılda iki kez toplanan Halk İktidarı Ulusal Meclisi kullanır. Belediye meclislerinin beş yıllık bir dönem için seçtiğı 510

üyeden oluşan bu Meclisin üyeleri arasından seçtiği Devlet Konseyi, daimi olarak görev yapar. Üyeleri atamayla göreve gelen Bakanlar Konseyi, yürütme organıdır. Bu organ, günlük, devlet ve yönetim işlerini yürütür. Devlet ve Hükümet Başkanı konumunda olan Devlet Konseyi Başkanı, aynı zamanda Bakanlar Kurulu'na başkanlık eder (Ana Britannica c. 14, s. 157).

Sosyal Yapı. Küba'nın yurttaşlarına sunduğu sosyal güvenlik sistemi ve olanaklar, gelişmiş ülkelerin standartlarına ulaşmış görünmektedir. Küba'nın sosyal yapısı içinde yer alan unsurlardan birkaçı konusunda şu bilgiler verilmektedir: (Ana Britannica c. 14, s. 157).

Küba'nın gelişmiş sosyal sigorta sistemi, emekli, dul ve yetim aylığının yanısıra hastalık, annelik, iş kazası ve işgörmezlik gibi çeşitli hizmetleri kapsar. Tıbbi bakım ve tedavi bütün yurttaşlar için parasızdır. Personel ve araç bakımından tam donanımlı modern sağlık kuruluşları ülkenin hemen her yanında bulunur. Sağlık koşulları genelde yüksek bir düzeye ulaşmıştır. Ortalama ömür (1983-1984) kadınlarda 76, erkeklerde 73 yıldır. Bebek ölüm oranı (1986) Latin Amerika ölçeğinde binde 14 gibi çok düşük bir düzeydedir. Devrim sonrasında uygulanan programlarla barınma koşullarında büyük bir düzelme sağlanmış ve ailelerin çoğu, konut sahibi olma durumuna gelmiştir.

Eğitim. Küba'da devrim öncesinde eğitimin durumu, Küba devriminin lideri Fidel Castro'nun yaptığı "Tarih Beni Haklı Bulacaktır" adlı savunmasında duygusal bir şekilde ele alınmış ve köylerde okuma çağına gelmiş çocukların ancak yarısının, o da, yalınayak, yarıçıplak ve aç olarak okula gidebildiği, çoğu zaman köy okullarında öğretmenlerin okul gereçlerini kendi paralarıyla karşıladıkları belirtilmiştir. (Devrimler ve Karşı Devrimler Tarihi Ansiklopedisi c. 1, s. 100). Görülüyor ki, eğitimdeki yetersizlik, Küba sosyalist devriminin sosyal zeminlerinden biri olarak ele alınmıştır.

Günümüz Küba'sında eğitim bütün düzeylerde parasız ve 6-11 yaşları arasında zorunludur. Marksist ilkelere dayandırılmış olan eğitim sisteminde ders programlarını pratik (uygulama) ve çalışma ile birleştiren bir yöntem izlenmektedir. Yetişkinlere yönelik eğitim programlarına da önem verilmektedir. Çok yüksek düzeye ulaşan (yüzde 91) okur yazar oranıyla bu alandaki hedeflerin büyük ölçüde gerçekleştirildiği belirtilmektedir. (Ana Britannica c. 14, s. 157).

Devletin denetiminde olan kitle iletişim araçlarından özellikle de radyo ve televizyondan eğitim alanında geniş biçimde yararlanılmaktadır. (The Encyclopedia of Education v. 2, s. 562; Ana Britannica c. 14, s. 157).

Küba'da 1985 yılı verilerine göre GSMH'nın yüzde 6,3'ü eğitime ayrılmıştır. (Ana Britannica 1986 Karşılaştırmalı Ulusal İstatistikler, 1986, s. 133; Statistical Yearbook 1988).

1983 yılında 12 milyar 128 milyon 200 bin pesoyu bulan devlet bütçesinin (devlet sektörü yüzde 98,6; vergiler yüzde 1,4) yüzde 19,4'ü eğitim ve sağlık için, yüzde 14,8'i de kültürel ve bilimsel etkinlikler için harcanmıştır. (Ana Britannica Dünya Ülkeleri 1987, s. 123).

Yalnızca eğitim için 1975 yılı verileriyle hesaplanan toplam kamu harcamalarının içindeki eğitim harcamalarının oranı yüzde 30,1'dir (Statistical Yearbook 1988).

KÜBA EĞİTİM SİSTEMİNİN AMAÇ VE POLİTİKALARI

Günümüzdeki Küba eğitim sisteminin amaçları Küba Sosyalist devriminin amaçlarına uygun olarak bütünüyle yeniden belirlenmiştir. Genel amaçlar ve bazı özel dallar açısından Küba eğitim sisteminin amaç ve politikaları bu kısımda ele alınmıştır.

Yeni toplum, bütün olumsuz bireycilik ve bilimsel olmayan önyargılardan uzak ülkenin ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmasında etkin bir rol oynama yeterliğinde insan yetiştirilmesini istemektedir. Bu yeni kavramla uyumlu olarak eğitim, çalışmanın, savunmanın, sporun, sanat ve yeniden yaratmanın birleşimi (kombinasyonu) olarak görülmektedir. Küba eğitiminin bilimsel doğası, genel eğitimi üretici işgücüne, yüksek teknik ve mesleki eğitim ile ilgili meslek alanlarındaki kişilere kazandırmasında görülmektedir (World Survey of Education, 1971, s. 355).

Kısaca, Küba'daki devrimci eğitim, toplumda derin şekilde oluşmuş değişiklikleri yansıtmaktadır. Yeni öğretim yöntemlerinden çıkarılan ilkeleri belirlemek için de girişimlerde bulunulduğu belirtilmektedir. (World Survey of Education, 1971, s. 355)

Küba uzun bir dönem okuma-yazma kampanyaları ile kitle eğitimi amacına yönelmiştir. Böyle bir kitle eğitimi sadece gençliğin ideolojik yetiştirilmesini değil, daha büyüklerin ideolojik dönüşümünü (transformation) de ele almaktadır. (World Survey of Education, 1971, s. 355)

Amaç ve ilkeleri Eğitim Bakanlığı oluşturmaktadır. Eğitimin birinci amacı insanları yetiştirip geliştirmek, aktif bir şekilde modern Küba yaşamına katılmalarını sağlamaktır. (Annuaire International L'Education, 1988, s. 144)

Yasalara göre eğitim bütün çocuklar için bir haktır. Okullarda her bir çocuğun gelişmesi ve teşviki sözkonusudur. Gençler komünizm anlayışı içinde yetiştirilmekte, üretim, iş, yaşam ve eğitim arasında bağ kurulmaktadır. (Annuaire... 1980)

Toplumun gereksinmelerine ve sorunların çözümüne yönelik bilimsel analiz eğitimde öncelik taşımaktadır. Sanat eğitimi, sanat zevkini geliştirmek, yetenekleri geliştirmek amaçlarını taşımaktadır.

Beden eğitimi, spor, boş zamanları değerlendirme vatandaşların temel haklarından. Aynı zamanda bilimsel araştırmalar da önemli yer tutmaktadır. Devrime karşı olmayan yaratıcı çalışmaların da serbest olduğu belirtilmektedir. (Annuaire... 1980, s. 69)

Küba'da yaşamboyu eğitim düşüncesi çok ayrıntılı olarak ele alınmakta bilim teknoloji ve kültürün gelişimi süreklilik göstermekte eğitim olanakları ise çok geniş tutulmaktadır. Bu nedenle bireylerin öğrenme süreci hiçbir zaman durmamakta ve daha üst düzeyde eğitim, bilim, kültür ve teknoloji isteminde bulunabilmektedirler. (World Survey of Education, 1971, s: 355)

Devrimden önceki eğitim yetersiz, karmaşık ve eşitsizlik özelliklerini göstermektedir. O dönemde ülkenin ekonomik kalkınmasını yöneten hiç bir politika bulunmamaktadır. Aynı zamanda eğitim planı da yoktur. Eğitim ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına bağlanmamış ve bütünleştirilememiştir.

Toplumun alt sınıflarına ait çocuklar ilkökul altıncı sınıfını tamamlamadan eğitim sistemini terk ediyorlardı. Yeterli ekonomik imkanlara sahip olmayan insanların eğitimi pratikte 14 yaşın sonunda sona eriyordu.

Devrimden sonraki yönetim, öğrencilerin tam olarak gelişimini sağlamak, eleştirme duygularını teşvik etme, bireyselliği yok etmeye yönelik bir toplumculuk duygusunun sağlanmasını, araştırma konusunda güçlü bir ilginin geliştirilmesini ve politeknik eğitimin sağlanmasını görev saymıştır. Öğretmen eğitimi geliştirmek ve eğitimi üretimle bağlantılı hale getirmek için çaba gösterilmiştir. Orta öğretim, kırsal

bölgelerde de sağlanmakta, eğitim tekniklerini geliştirmek ve bürokrasiyi azaltmak için çabalar harcanmakta, takım çalışması teşvik edilmekte ve ulaşılan sonuçlar bu amaçla düzenlenen kongrelerde incelenmektedir. (World Survey Education, 1971, s. 355)

Devletin Eğitim Politikası. Okulun kurulmuş olduğu yörenin halkı, okulun planlarını geliştirmek için katılım sağlar. Okul toplumun problemlerini belirlemek ve bunları da toplumun desteği ile çözmek amacındadır. Küba eğitim sisteminde halk katılımı büyük önem taşımaktadır.

6 Temmuz 1961 tarihli eğitimin millileştirilmesine dair kanun tek bir eğitim sistemini kurmuş, özel okulları kapatmış ve eğitimi parasız yapmıştır. Bugünkü eğitim sistemi, etnik, ekonomik ya da başka nedenlerle sınırlamaya gitmeden herkese aynı olanakları sağlamıştır. Tüm düzeylerde parasız eğitim sağlamakla da bu sınırlayıcı olmayan sistem garanti altına alınmıştır. (World Survey of Education, 1971; Annuaire... 1988, s. 144)

Öğretim Düzeylerinin ve Programların Amaçları. Öğretim düzeyleri açısından eğitim programlarının amaçlarında da şunlar yer almaktadır. (Annuaire... 1980)

Okul öncesi eğitim çocukları ilkokula hazırlamaktadır.

İlköğretimin birinci ve dördüncü sınıflarında (1'den 4'e) anadilde iyi yetiştirme (anadili iyi öğretme), matematik, bağımsız çalışma için beceriler ve teknikler geliştirme, eğitim zevki kazandırma, ideolojik eğitime hazırlık amaçlanmaktadır. Beşinci ve altıncı yıllarda eğitim sisteminin üst düzeylerinde işlenen sistematik alan (matter) eğitimi verilmektedir.

Genellikle ortaöğretim öğrencileri genel eğitim programlarını izlemekte, programlar aktif bir yaşama, mesleki ve teknik eğitim veya genel yüksek öğretime girişe hazırlık amacını taşımaktadır.

Üniversite öncesi enstitülerin amacı ise, edinilmiş bilgileri derinleştirmek ve geliştirmektir. Politeknik enstitünün programları, genel bir eğitim vermek, teknisyen eğitimi vermek, nitelikli işçileri oluşturmak ve yükseköğretim alanında tam bir politeknik eğitim kazandırmayı amaçlamaktadır.

Yetkililer, iş ile eğitim arasında sıkı bir bağ kurmaya çalışmaktadırlar. İşlenen konular üniversite düzeyine kadar bütün ülkede her sınıfta hemen hemen aynıdır. Program birliği vardır. Bu birlik zorunludur. (Annuaire... 1980, s: 71)

Eğitimin tüm düzeylerinde parasızlık yanında sanat, kültür, eğitim, spor, tıp gibi alanları kapsayan bütün dallarda genel bir burs sistemi bulunmaktadır. (World Survey of Education, 1971; Annuaire... 1980, s. 69)

Küba'da teknik eğitimin işyerlerinde gerçekleştirilmesi yöntemleri uygulanmaktadır. Denetimli kurslar örgütlenmekte, fabrikalarda ve tarımda sınıflar oluşturulmaktadır. Diğer yandan mesleklerinde usta olanların öğreticilik yapmaları sağlanmaktadır. Böylece öğretmen konusundaki sorun hafifletilmektedir.

Küba eğitim sisteminde sadece çocukları değil, kampanyalar ile yetişkinlerin de eğitimi için çaba harcanmıştır. Halk eğitimi, eğitimden yeterince yararlanmamış kişilerin genel eğitimini yükseltmek, onları bir işe hazırlamak için belirli becerileri kazandırmak ve köylülere, işçilere, çiftçilere komünist bir kişilik kazanmaları için eğitim vermek amaçladır.

KÜBA EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI

Bu bölümde, Küba eğitim sisteminin öğretim düzeylerinin temel özellikleri okul sisteminin örgütlenmesi ile eğitim yönetiminin yapısı incelenmiştir.

Okul Sisteminin Yapısı

Bu kısımda, Küba eğitim sistemi öğretim düzeyleri ve bazı özel eğitim alanlarıyla ilgili bilgiler yer almaktadır.

Okulöncesi Eğitim

Küba'da okulöncesi eğitim çocuğun kişiliğini kazanması ile ilgili düzey olarak kabul edilmekte ve ilkokula hazırlık amaçlanmaktadır. Çocuğun yaşına göre okulöncesi eğitim verilmektedir. Kırkbeş günlükten beş yaşına kadar olan çocukları alan okullar vardır. Bu çocuklar genellikle çalısan annelerin çocuklarıdır. Normal çocuklar, bu okullarda genel bir eğitim almakta, özürlü çocuklara ise özeğitim verilmektedir. 1984-1985 döneminde 837 merkezde 106 bin 631 çocuk bulunmaktadır. Bu okullarda 17 bin 617 kişi görev yapmakta, bunların 8 bin 201'i öğretmen 9 bin 516'sı da öğretmene yardımcı olan personeldir. (Annuaire... 1988, s. 145).

İlköğretim (Temeleğitim)

Küba'da ilköğretim altı yıldır. 6-11 yaşları arasındaki dönemi kapsayan bu öğretim düzeyi diğer düzeyler gibi parasızdır. İlköğretim, 1988

yılında yayımlanan bir kaynağa göre, iki düzeye ayrılmaktadır. (Annuaire... 1988, s. 145). Birincisi, birinci ve dördüncü yılları, ikincisi ise beşinci ve altıncı yılları kapsamaktadır. İlkokulların bazıları yatılı, bazıları yatılı ve gündüzlü bazıları ise gündüzlüdür.

Bütün öğretim kurumları devletindir. Halk katkısı ile devlet tarafından yapılmaktadır. Öğretim yılı tüm kurumlarda 1 Eylül'de başlamakta ve ilköğretim için 36 hafta sürmektedir. (Annuaire... 1980).

Bu düzeydeki programlar özellikle matematik ve İspanyolca üzerinde yoğunlaşmıştır. Aynı zamanda beden eğitimi, Küba tarihi, tabii bilimler ve güzel sanatlar dersleri verilmektedir.

İlköğretim düzeyinde bazı yıllara ilişkin okullaşma oranları aşağıda verilmiştir. (Çizelge 1).

Çizelge 1
İlköğretim Düzeyinde Okullaşma Oranları (Yüzde)

Yıllar	Toplam	Brüt		Toplam	Net (6-11)	
		Erkek	Kadın		Erkek	Kadın
1975	124	126	122	—	—	—
1984	106	110	102	95	95	94

Kaynak: Unesco, Statistical Yearbook 1988, Paris, 1988'den seçilmiştir.

Görüldüğü gibi, Küba'da 1975 yılında dahi ilköğretimde yüksek düzeyde okullaşma oranı sağlanmıştır. Bunun yanında önemli bir özellik de, kızların okullaşma oranının da yüksek düzeyde bulunmasıdır.

1985 yılı verilerine göre, Küba'da, ilköğretim düzeyinde 10 bin 187 okulda 59 bin 359'u kadın (yüzde 77) olmak üzere toplam 77 bin 111 öğretmen ve 509 bin 55'i (yüzde 47) kız olmak üzere 1 milyon 77 bin 213 öğrenci bulunmaktadır. Bu okullarda öğrenci-öğretmen oranı ortalama 14'dür (Education Statistics 1988, s. 35). Öğrenci-öğretmen oranı da düşük düzeydedir.

Ortaöğretim

Ortaöğretim düzeyindeki öğretim iki devreden oluşmaktadır. Birinci devre üç yıldır ve 12-14 yaş grubunu kapsar. İkinci devre de üç yıldır ve 15-17 yaş grubunu kapsamaktadır. 1977 yılından önce Küba'da ortaöğretimde birinci aşama dört yıl, ikinci aşama ise üç yıldır. 1977 yılında yapılan değişiklikle her iki aşama da üçer yıl olmuştur (Statistical Yearbook 1988).

İlköğretime dayalı olan genel ortaöğretimin ikinci aşamasını oluşturan üç yıl üniversite öncesi eğitimi kapsamaktadır. (Annuaire... 1988, s. 145).

Ortaöğretimin birinci aşamasının da (dokuzuncu yılın sonuna kadar) zorunlu olduğu bir kaynakta belirtilmektedir. Öğrenci dokuzuncu yıldan sonra ister üniversite öncesi eğitime, isterse mesleki teknik eğitime gidebilmektedir (Annuaire... 1988, s. 145). Bu konuda, zorunluğun yasal bir temele mi dayandığı yoksa uygulamadan gelen bir zorunluk mu olduğu konusunda kuşkuya düşülmüştür. Çünkü, yapılan bir görüşmede (Alvarez 1989), ortaöğretimin birinci aşamasının zorunlu olmasının düşünüldüğü, bunun bir nedeninin de uygulamadaki durum olduğu belirtilmiştir. Çocukların bu dönemde çalışmaları yasaktır ve yapabilecekleri (okula veya bir eğitim etkinliğine devam etmekten başka) bir şey yoktur.

Ortaöğretimde öğretim süresi 40 haftadır. Bunun beş veya yedi haftası alanda uygulamayı kapsamaktadır. (Annuaire... 1980).

Küba'da ortaöğretim düzeyinde 1975 ve 1984 yıllarına ilişkin okullaşma oranları sırasıyla yüzde 48 ve yüzde 83'tür. Kadın ve erkekler arasında okullaşma oranları açısından farklılık bulunmamaktadır. 1984 yılında kızların yüzde 86'sının, erkeklerin yüzde 81'inin okullaştığı görülmektedir. (Statistical Yearbook 1988).

1985 yılı verilerine göre, ortaöğretim düzeyinde toplam 100 bin 673 öğretmen bulunmaktadır. Bunun 65 bin 929'u genel, 7 bin 283'ü öğretmen yetiştirme ve 27 bin 461'i de mesleki eğitim alanında görev yapmaktadır. Aynı düzeyde kayıtlı öğrenci sayısı 1985 yılında toplam 1 milyon 156 bin 555'tir. Bunun 807 bin 597'si genel, 41 bin 829'u öğretmen yetiştirme ve 307 bin 129'u da mesleki okullardadır. (Education Statistics 1988, s. 44).

Yükseköğretim

Küba'da yükseköğretim, dört üniversitede gerçekleştirilmektedir (Havana Üniversitesi, Villas Üniversitesi, Oriente Üniversitesi ve Camagüey Üniversitesi). 1982 yılında, üçü yüksek politeknik olan 23 yüksek öğretim enstitüsü ve altı üniversite merkezi bulunmaktadır. Yükseköğretim Bakanlığı yöneticileri, yükseköğrenim ve mezuniyet sonrası konulardaki politikayı yönetir, kontrol eder ve sürdürür. Bakanlık, öğretimi, yöntemleri, kursları ve programları, öğrenci sayılarının dağılımını ve yükseköğretim merkezleri tarafından sunulan uzmanlık prog-

ramlarının dağılımını kontrol eder. Bu merkezler, diğer enstitülerin (Tıp, Pedagoji, Edebiyat ve Beden Eğitimi) kontrolü altındadır. (World Guide to Higher Education 1982).

Küba yükseköğretiminde kitaplar ve diğer öğretim gereçleri ücretsizdir.

Birçok yükseköğretim merkezi geleneksel tam zamanlı kursların yanında işçiler için de kurslar düzenlemektedir. Üniversiteler, yükseköğretim enstitüleri ve yükseköğretim düzeyindeki politekniklerin amaçlarında bir parça farklılık olduğu halde tümü aynı statüye sahiptir. (World Guide to Higher Education, 1982).

Üniversiteler, uzman yetiştirmekten sorumlu ve daha özel olarak doğal bilimler, mutlak bilimler, sosyal bilimler, beşeri bilimler (humanities) ve ekonomik alanında öğretim yapan kurumlardır. Yükseköğretim Enstitüleri, özel alanlarda ve ülke kalkınması için belirlenmiş sektörlerde uzman yetiştirmekten sorumludurlar (örneğin Tıp Bilimleri Yükseköğrenim Enstitüsü). Yüksek Politeknikler, özellikle ulusal ekonominin değişik sektörleri için teknik bilimlerde uzmanlar yetiştirmekten sorumludur.

Küba'da öğretim dili İspanyol'cadır.

Yükseköğretime geçiş ortaöğretimi bitirme diplomasına bağlıdır. Bu diploma için öğrenciler toplam 12 yıl ilk ve ortaöğretimde öğrenim görürler ve merkezi sınavlardan başka öğretmenler tarafından düzenlenen sınavlardan geçerler. Bu 12 yıl içinde öğrenciler, genel, politeknik ve çalışmaya hazırlık (işe hazırlama eğitimi) eğitimi almaktadırlar (Annuaire... 1980).

Yükseköğretime geçiş önceden alınan (obtined) notlara da bağlı bulunmaktadır. Ancak asıl olarak, üniversiteye girişte her yükseköğretim kurumu kendisi sınav yapmakta ve öğrenci kabul etmektedir. Kabul edilmeyen öğrencilere de elde ettikleri puanlar gözönünde tutularak, hangi kuruma başvurabilecekleri konusunda rehberlik edilmektedir (Alvarez 1989, Görüşme). Üniversiteye kabul edilen bütün öğrencilerin birer dosyası tutulmakta ve dosyada, öğrencilerin olumlu çalışmalarının yer alması istenmektedir (Annuaire... 1980).

Aşağıda yer alan çizelge 2'de alanlara göre Küba yükseköğretiminin süreleri ve verdikleri belgeler görülmektedir.

Yükseköğretimin temel aşaması genellikle beş yıl sürmektedir. Bununla birlikte öğretimin uzunluğu dört ve altı yıl arasında değişebilir.

Çizelge 2
Küba'da Yükseköğretim Süreleri

Öğretim süreleri 12 yıllık öğretim sonunda alınan diplomaya dayalıdır.							Değişik Süreler
Yıllar	4	5	6	7	8	9	
Eğitim	P			C			D
Edebiyat		P			C		D
Güzel Sanatlar	P			C			D
Hukuk		P			C		D
Ekonomi		P			C		D
Mutlak ve Doğal Bilimler		P			C		D
Mühendislik		P			C		D
Sağlık Bilimleri							
Tıp			P			C	D
Dişçilik		P			C		D
Eczacılık		P			C		D
Veterinerlik		P			C		D
Ziraat		P			C		D

P: Lisans C: Yüksek Lisans D: Doktora

Kaynak: World Guide to Higher Education, Unesco 1982, s. 61'den

İşçilere (çalışanlara) sunulan düzenli programlar genellikle geleneksel kurslardır ve bir yıl daha uzun bir sürede verilir. Birinci aşamanın sonunda öğrenciler, mesleki nitelik kazanırlar. Bir ileri aşama, derinliğine ve araştırma öğretimi sürecine karşılık gelir ki, bu aşama, ilk bilimsel derece olan yüksek lisans (candidato adocctor en ciencias) derecesine götürür. Tıp alanında birinci aşamayı genellikle belirli bir alanda uzmanlaşmayı sağlayan mesleki uzmanlık kursu izler. Diğer aşama farklı sürededir ve doktora (doctor of en ciencias) derecesine götürür. Bu ikinci bilimsel derecedir. Bu derece, öğrencinin özel bir alanda bilimsel bir problemin çözümünü içeren ve bilginin ilerlemesine katkıda bulunan bir tezi savunmasından sonra verilir.

Küba yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci ve öğretmen sayıları seçilen bazı yıllar itibariyle çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3'de görüldüğü gibi, 12 yıllık sürede öğretim elemanı sayısı yaklaşık 4 kat artış göstermiş öğrenci sayısındaki artış ise üç kattan biraz

Çizelge 3
Üniversiteler ve Dengi Enstitülerdeki Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Yıl	Öğretim Elemanı	Kadın %	Öğrenci	Kız %
1975	5380	—	82688	—
1984	17717	40	212155	54
1986	21573	43	256619	55

Kaynak: Statistical Yearbook 1988. Unesco. Paris, 1988'den seçilmiştir.

fazla olmuştur. Öğrenciler arasında kız oranının yarıdan fazla olması ise ilgi çekicidir. Bu öğretim düzeyinde de cinsiyet açısından eşitsizlik veya farklılık sözkonusu değildir.

Yüzbin kişide yükseköğrenim görmekte olan kişi sayısı 1975 yılında 886 iken, bu sayı düzenli olarak artış göstermiş ve 1986 yılında 2526'ya çıkmıştır (Statistical Yearbook 1988).

Yükseköğretimde okullaşma oranı (20-24 yaş) 1975 yılında yüzde 11,0 iken, 1984 yılında yüzde 20,1 olmuştur. Bu yılda kız çağ nüfusunun yükseköğretimde okullaşma oranı yüzde 22,2 erkek nüfusun okullaşma oranı ise yüzde 18,1'dir (Statistical Yearbook 1988).

Öğretmen Yetiştirme

Öğretmen okulları, gelecekteki ilkokul öğretmenlerini yetiştirmekte, bu eğitim beş yıl sürmekte ve üç kısma ayrılmaktadır. Sosyal ve politik kısım, öğrenciye Küba sosyalist eğitimine uygun eğitim ve bilimi vermeyi amaçlamakta, genel eğitim kısmı ortaöğretimin genel eğitiminin içeriğine benzemekte, nihayet mesleki eğitim kısmıysa eğitimin son üç yılında yapılmaktadır. (Annuaire... 1980, s. 71-72).

Pedagoji Enstitüsü (Eğitim Enstitüsü), Politeknik enstitüsüne ve ortaöğretimin genel kısmına öğretmen yetiştirmektedir. Bu kurumda eğitim dört bölümde yapılmaktadır. Sosyo-politik bölümde Marksist ve Leninist felsefe öğretilmekte, Eğitim Psikolojisi kısmı ise, programın yüzde 18'ini oluşturmakta, yüzde 65'i ise özel disiplinlere ayrılmaktadır. Bu üniversite eğitimine denk gelmektedir. Bir diğeri ise, pratik eğitim kısmıdır. Bu faaliyetler de beş yıla yayılmaktadır. Eğitim Merkezleri, teknik öğretmenleri dört yıl içinde yetiştirmektedir. Birinci yıl teknik eğitim diğer son üç yılda ise uygulama (öğretmenlik) yapılmakta ve uygulamalı pedagojik eğitim verilmektedir (Annuaire... 1980, s. 70).

Öğrenciler, Öğretmen Okullarına 6 yıllık bir ilköğretimden sonra girmekte, Pedagojik Enstitüler ise, Politeknik Enstitüleri tamamlayanlar ile, üniversite öncesi eğitim kurumlarını tamamlayanları almaktadırlar.

Öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimde iki temel yönelim sözkonusudur. Öğretmenler, yeni yöntem ve konulara göre yetiştirilmekte, bunun dışında öğretmenleri şef, direktör gibi başka rollere yönelten hizmet içi eğitim de verilmektedir (Annuaire... 1980, s. 70).

Halk Eğitimi

Küba'da 1959 yılından beri yapılan yoksulluğu ortadan kaldırmaya, sosyalist yeni insan yaratmaya yönelik çalışmalar asıl olarak, öncelikle kırsal eğitim üzerinde yoğunlaşmıştır. Devrimden sonra, gençlik ve yetişkinler için kırsal eğitim programları, hem örgün okul sistemi içinde hem de yaygın okuldışı eğitim sektörü içinde köklü bir değişikliğe uğratılmıştır (Paulston, 1973, s. 234).

Halk eğitimi sistemi (paralel sistem), insanlara belli zamanlarda eğitimlerini daha da yükseltmek olanağını tanımak amacındadır. Bu sistemin ana amaçlarından biri de bireylere işe yönelik daha geniş nitelik kazandırmaktır. Bu amaçla, endüstri ile işbirliği yapılmaktadır. (World Survey of Education 1971). Halk eğitiminin iç örgütlenişi, öğrencilerin maksimum eğitim alabilmelerini ve üniversiteye kadar ulaşabilmelerini mümkün kılacak biçimdedir. Bu amaçla, Genel Eğitim Danışma Bürosu ile Yetişkin Eğitimi Danışma Bürosu işbirliği yapılmaktadır. (World Survey of Education 1971). Bu birimlerin görev ve diğer niteliklerine ilişkin bilgi bulunamamıştır.

Eğitim Yönetiminin Yapısı

Küba'nın eğitim sisteminde yerel ve ulusal düzeydeki yönetim sorumlulukları Anayasa'da belirlenmiştir (Annuaire... 1988).

Küba eğitim sisteminin yönetiminde temel olarak iki Bakanlık söz sahibi bulunmaktadır. Birisi yükseköğretim düzeyi dışındaki okulların tüm yönetimini üstlenen Eğitim Bakanlığı, diğeri ise yükseköğretimden sorumlu olan Yükseköğretim Bakanlığı'dır.

Yükseköğretim Bakanlığına, üniversiteler, kültürel mesleki uzmanlık eğitimi veren enstitüler bağlıdır. Bu kurumların denetimi de Yükseköğretim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Üniversitelerin yönetiminde ise rektör ve dekanlar yetkili bulunmaktadır. Rektör ve dekanların atanmaları konusunda yazılı bir dökümana ulaşılamamıştır. Ancak, Küba'nın Türkiye Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Orlando Alvarez ile yapılan görüşmede, Üniversite Rektör ve Dekanlarının yükseköğretim Bakanlığı tarafından atanabileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte bu atamanın politik değil, nitelik temeline dayalı olması gerektiği ifade edilmiştir. (Alvarez, 1989, Görüşme). Üniversite rektörlerinin doğrudan Yükseköğretim Bakanlığına bağlı olduğunu belirten bir kaynak da bunu doğrulamaktadır. (Annuaire... 1980, s. 69).

Her üniversite kendine özgü bir yapıya sahiptir. Ancak, genel yönetim yapısı açısından benzerlik taşırlar. (Alvarez, 1989, Görüşme).

Üniversitelerin politikalarının hazırlanması ve uygulanması da Yükseköğretim Bakanlığına ait bulunmaktadır. Bu düzeyde görev yapan öğretim elemanlarının yetiştirilmesini de Yükseköğretim Bakanlığı yürütmektedir (Annuaire... 1980, s. 69).

Eğitim Bakanlığı (Ministerio de Educasio) ilk, ortaöğretim ve teknik eğitim okullarının yönetimini üstlenmiştir. Okul öncesi eğitim kurumları bu okullara göre daha bağımsızdır. Programları bakanlığa bağlı olmakla birlikte diğer uygulamaları bağımsızdır. Diğer yandan, bir çocuğun doğduğundan üniversiteye gelinceye kadar Eğitim Bakanlığının kontrolü altında olduğu belirtilmektedir. (Alvarez 1989, Görüşme).

İl ve bölge birimleri yerel düzeydeki eğitimden sorumludurlar. Okulların iyileştirilmesi ise İl'e ait bulunmaktadır. Yerel görevliler, genellikle yükseköğretim veya benzeri düzeyden gelmektedirler. Bu görevliler hiyerarşinin her düzeyinde rehberlik etmek için bulunmaktadırlar. Bunlar göreve, politika saptamakla da yükümlü Halk Gücü Meclisi (Asamble) tarafından getirilmektedir. (Annuaire... 1980, s. 69).

KÜBA EĞİTİM SİSTEMİNDE, YÖNETİM SÜREÇLERİ

Karar

Küba eğitim sisteminde karar yetkileri ağırlıklı olarak merkezde toplanmıştır. Ancak, merkezde bulunan yetkilerin kullanılmasına yön veren amaç ve politika belirlenmesinde pek çok birimin katılımı sağlanmaktadır.

Eğitim Bakanı, okul programları, öğretim, teknik danışmanlık yapma, personelin statülerinin, istihdamının belirlenmesi işlerinden fiilen sorumludur. Diğer yandan, Daimi Danışma Kurulları, Eğitim Bakanının yanında yer almaktadır. Kanun tarafından belirlenen özel komisyonlar, belirli alanlarda eğitim gereksinimleri ile ilgilenmektedir. Eğitimle ilgili bir politikayı belirlemeden önce Bakan sendikalara danışmakta, öğrenci ve öğretmen sendikalarıyla (dernekleriyle) görüşmektedir. Böylece, diğer kuruluşlar da politika belirlemeye katılmış olmaktadır. Diğer kuruluşlardan bazıları; Kübalı Kadınlar Federasyonu, Devrimi Koruma Komiteleri, Özel Çiğçiler Ulusal Derneği, Öncüler Birliği'dir. (Annuaire... 1980, s. 69).

Bir kaynakta da, Küba'da eğitimin Eğitim Bakanlığı tarafından ve il ve bölgesel düzeydeki organlar yoluyla yönetildiği belirtilmektedir. (World Survey of Education, 1971, s. 356).

Yükseköğretim düzeyinde ise en üst karar organı olarak Yüksek Öğretim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Bakanı görülmektedir. Üniversitelerin yönetiminde, komisyon senato vb. örgütlenmeye rastlanmamıştır. Rektör ve dekanlar üniversite ve fakültelerin yönetiminde söz sahibi olmaktadır. Ancak bunların atanması konusundaki karar yetkisi de Yüksek Öğretim Bakanlığında bulunmaktadır. Bununla birlikte, politika saptanmasında sendikalardan, öğrenci örgütlerine kadar dolaylı olarak karara katılım bulunmaktadır.

Planlama

Küba'da özel okulların bulunmayışı ve eğitimin merkezi olarak Devlet kontrolü altında bulunması nedenleriyle öğrenci istatistiklerinin gerçek durumunu öğrenmek, öğrenci kaydı ve mezunların planlamasını yapmak olanaklı görünmektedir. Bu planlama, Eğitim Bakanlığına bağlı illerin ve diğer yerel birimlerin planlama çalışmalarında da rehberlik eden Eğitim Planlaması ve İstatistikleri Müdürlüğü (Directorate) tarafından yapılmaktadır. (World Survey of Education, 1971, s. 358)

Daha önce değinildiği gibi Küba'da merkezi planlama vardır. En üst düzeyde planlama Merkezi Planlama Teşkilatı olan (JUCEPLAN) tarafından yapılmaktadır.

Eğitim planı genel ekonomik ve sosyal planın bir parçasıdır ve JUCEPLAN'dan farklı olan Merkezi Planlama Kurulu tarafından koordine edilir. Bu kurul, ülkenin ekonomik kalkınması için gerekli nitelikteki uzman, teknik eleman ve nitelikli işçi sayısını hesaplar. Kalkınma, hem kırsal alanda hem de kentlerdeki okul çağına ulaşan çocuktan tüm yaş ve koşullardaki yetişkinlere kadar tüm nüfusun politik ve kültürel gelişimini de içermektedir. (World Survey of Education, 1971; s. 358)

Genel olarak eğitimin devlet kontrolü altına alınmasından beri Küba'da eğitim devlet tarafından ayrılan kaynaklarla finanse edilmektedir. Fakat eğitim etkinliklerine halkın katılımı sonucu oluşan kaynakların eğitime yapılan Devlet harcamalarından daha çok olduğu belirtilmiştir. Bu kaynaklar, bazan para ile değerlendirilemeyen kitle örgütlerinin çalışması, okul kurulları, fabrikalar ve diğer çalışma merkezleri tarafından eğitim merkezlerinin korunması vb. dir. (World Survey of Education, 1971; s. 356)

Devletin, gereken harcamaları yapması için Eğitim Bakanlığına yaptığı ödemeler, ekonomik planlamadan sorumlu Merkezi Planlama Kurulu aracılığıyla aktarılmaktadır. (World Survey of Education, 1971, s. 356) Her yıl eğitim bütçesinin artırıldığı belirtilmektedir. (Annuaire... 1988)

Eğitim Bakanlığı ülke düzeyindeki tüm eğitim etkinliklerini planlar. Fakat bu planın yapılmasında tüm yönetim düzeylerinin bilgilerine başvurulmaktadır.

Üniversite bütçeleri de tümüyle devlete bağlıdır. Üniversitelerin aldıkları bütçeyi kullanmada serbest oldukları belirtilmiştir. Diğer taraftan, her üniversite kendi gereksinmelerini belirleyen bir bütçeyi Yüksek Öğretim Bakanlığına iletmekte, Bakanlık kendi görüşüne göre bu bütçeyi değerlendirerek ödenek sağlamaktadır (Alvarez, 1989, Görüşme).

Örgütlenme

Küba'da eğitim sisteminde örgütlenme süreci açısından yetkilerin eğitim bakanlıklarında bulunduğu söylenebilir. Bunun yanında okul binalarının yapımı konusunda da, tüm yatırım kararlarında olduğu gibi, Merkezi Planlama Örgütü'nün yetkisi bulunmaktadır. (World Survey of Education 1971, s. 357).

Okullar İnşaat Bakanlığı (Ministry of Construction) tarafından inşa edilmektedir. Okulların projeleri ise Eğitim Bakanlığı ile koordinasyon sağlanarak İnşaat Bakanlığı'na bağlı Okul Planları Dairesi tarafından çizilmektedir. (World Survey of Education 1971, s. 357).

Öğretmen atamaları Eğitim Bakanlıkları tarafından yapılmaktadır. Bu konuda da yetkiler merkezde toplanmıştır.

İletişim

Küba eğitim sisteminde iletişim sürecinin işleyişine ilişkin bilgi edinilememiş, yazılı dökümanlarda da bu sürece ilişkin bilgiye rastlanmamıştır.

Koordinasyon

Eğitim Sisteminin planlanması çalışmalarında koordinasyon görevi üst düzeyde bir organ olan Merkezi Planlama Kurulu tarafından yapılmaktadır.

Küba eğitim sisteminde eğitim yönetimi süreçlerinden biri olarak koordinasyonun sağlanmasından doğrudan sorumlu bir birime rastlanmamıştır. Bunun merkezi bir yapıya sahip ve karar yetkilerinin merkezde toplandığı bir sistemde daha az kendini gerksinme olarak hissettirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Okullarda, okul yönetimi ve veliler arasındaki koordinasyon velilerin görev aldığı komisyonlar yoluyla gerçekleştirilmektedir. Velilerin çağırıldığı bir toplantıda velilerin komisyonu kurulmakta, veliler okullardaki çeşitli komisyonlarda görev almaktadırlar. Bunlar yemek organizasyonu, boş zaman değerlendirme, öğrenci devamını kontrol, yoksul çocuklara yardım vb. dir. (Annuaire... 1987, s. 214).

Denetleme ve Değerlendirme

İl ve ilçelerdeki eğitimin denetiminden iki organ sorumludur. Yönetim birimlerinde görev alan (kamu yönetimi) yerel yetkililer, diğerleri de eğitim ideolojisini, programları, statüleri ve çalışmalarını belirleyen Eğitim Bakanlığı'ndan denetmenlerdir. (Anuaire... 1988).

Eğitim Bakanlığı, eğitim sisteminde uygulanacak politikaların hazırlanması yanında uygulanmasının izlenmesi ve yasalar çerçevesinde, yasalara uygunluğunun denetlenmesinden sorumludur.

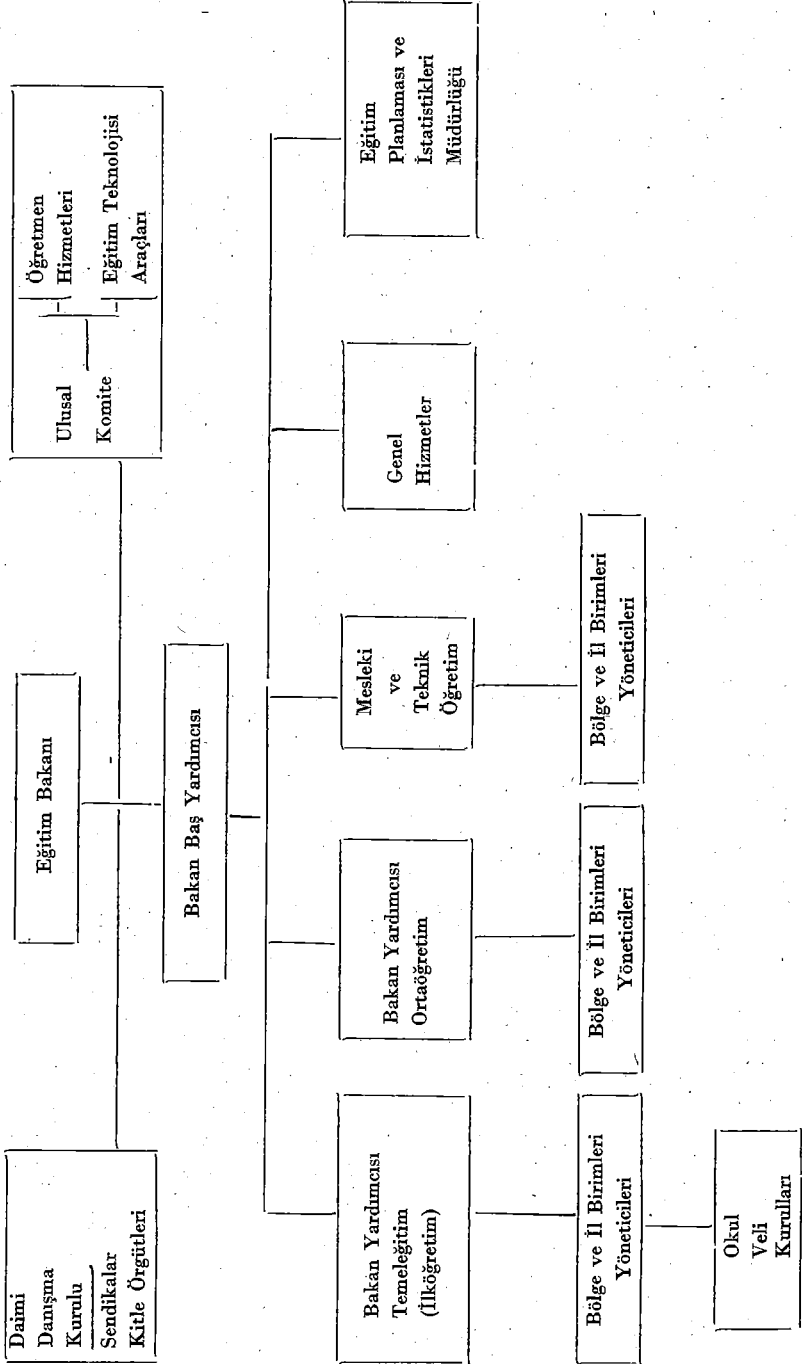
Eğitim Enstitüleri, Eğitim Bakanının doğrudan kontrolü altındadır. (Annuaire... 1980, s. 69).

Küba devriminin ilk yıllarında yayınlanan bir dökümanda belirtildiğine göre, ilköğretim, ortaöğretim, mesleki ve teknik eğitimde denetleme öğretim komisyonları ve teknik ortaklığa dayalı olarak denetmenler tarafından yapılmaktadır. Tüm öğretim düzeylerinde denetmenlerin sayısında da artış sağlandığı belirtilmektedir. (International Yearbook of Education 1964, s. 93). Diğer yandan denetim anlayışında öğretmene mesleki rehberlik ve öğretmenin geliştirilmesi bulunmaktadır. (International Yearbook of Education, 1962, 1965, s. 95)

SONUÇ

Küba eğitim sistemi ile ilgili olarak literatürde yer alan veriler ışığında eğitimin bu ülkede önemli bir dönüşüm aracı olarak ele alındığını söyleyebiliriz. Eğitim hizmetinin yaygınlaştırılması eşit ve ücretsiz sunulması gibi politikaların gerçek yaşama ne şekilde yansındığının ve örgütlenme, finansman halk katılımı vb, boyutlarda ne tür sorunlarla karşılaşıldığının bilinmesi de Küba eğitim sisteminin değerlendirilmesinde önem taşımaktadır.

Ek III
Eğitim Bakanlığı Yönetim Şeması

Kaynak: Araştırmacı tarafından, kaynaklardan ve Küba Büyükelçilik Maslahatgüzarı Orlando Alvarez Alvarez ile yapılan görüşmeden elde edilen bilgiler ışığında çizilmiştir.

Kaynakça

- Alvarez, Orlando Alvarez (Küba'nın Türkiye Büyükelçiliği Maslahatgüzarı) ile 7.11.1989 tarihinde yapılan görüşme.
- Ana Britannica. Genel Kültür Ansiklopedisi. Cilt 14, Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünlerini Pazarlama A.Ş. İstanbul 1989.
- . *Dünya Ülkeleri* 1987. İstanbul 1986-1987.
- . 1986 *Karşılaştırmalı Ulusal İstatistikler*. İstanbul, 1986.
- Annuaire International L'Education. Volume XXXII 1980, Unesco, 1980.
- . Volume XXXIX 1987. L'Enseignement Secondaire Dans Le Monde D'Aujourd'hui. Unesco, 1987.
- . Volume XL 1988. L'Education Dans Le Monde. Unesco, 1988.
- Bursalıoğlu, Ziya**, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Genişletilmiş Yedinci Baskı, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No. 154. Ankara 1987.
- Devrimler ve Karşı Devrimler Tarihi Ansiklopedisi, Cilt 1. Gelişim Basım ve Yayıncılık A.Ş. 1975.
- Education Statistics, Current Surveys and Research in Statistics. Unesco, January 1988.
- International Yearbook of Education. Vol. XXIV 1962. International Bureau of Education and Unesco, 1963.
- . Vol. XXVI 1964. International Bureau of Education and Unesco, 1965.
- . Meydan Lorraine Cilt 7.
- Paulston, Roland G.** "Çuban Rural Education: A Strategy for Revolutionary Development". *Education and Rural Development*. Evans Brothers Limited, London, 1973. ss. 234-260.
- Statistical Yearbook 1988. Unesco, Paris, 1988.
- World Guide to Higher Education: A Comparative Survey of Systems, Degrees and Qualifications. Second Edition. Unesco, 1982.
- World Survey of Education. Unesco, 1971.
- The Encyclopedia of Education. (Ed. - in Chief: Lee C. Deighton) Volume 2. The Macmillan Company and The Free Press, USA, 1971.